

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Marek Dobrowolski (sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

Protokolant Marta Brzezińska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych r.pr Bogusławy Boyen

w sprawie radcy prawnego W.S., obwinionego o popełnienie przewinienia
dyscyplinarnego z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w
związku z art. 6 i art. 11 ust. 2 i 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowiącego
załącznik do uchwały Nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z
dnia 28 grudnia 2010 r., na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu
30 maja 2023 r. w przedmiocie kasacji wniesionej przez pełnomocnika
pokrzywdzonego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych z dnia 9 grudnia 2021 r., sygn. akt WO 80/20, utrzymującego w
mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców
Prawnych z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. akt D 84/19

na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 529 k.p.k. i art. 530 § 2 k.p.k. oraz art.
429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca
1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1166)

**uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje Wyższemu
Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w**

Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wnioskiem o ukaranie z dnia 16 stycznia 2017 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] wniósł o ukaranie radcy prawnego W.S., zarzucając mu popełnienie deliktu dyscyplinarnego polegającego na tym, że:

„w dniu 21 maja 2015 r. działając w imieniu Z. L. uczestniczył w podejmowaniu czynności, co do których radca prawny nie posiada uprawnień, polegających na przymusowym wyegzekwowaniu obowiązku opróżnienia domu mieszkalnego położonego przy ul. [...] zajmowanego przez Z. L.1., podczas gdy do opróżnienia domu doszło bez wymaganego prawomocnego wyroku sądu nakazującego eksmisję i bez udziału komornika sądowego”, tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (dalej powoływana jako: ustawa o radcach prawnych) w związku z art. 6 i art. 11 ust. 2 i 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowiącego załącznik do uchwały Nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 28 grudnia 2010 r.

Orzeczeniem z dnia 18 kwietnia 2017 r., sygn. akt D [...], Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] uniewinnił radcę prawnego W. S. od zarzucanego mu czynu.

Orzeczeniem z dnia 21 listopada 2017 r., sygn. akt WO-129/17, Wyższy Sąd Dyscyplinarny, po rozpoznaniu odwołania pokrzywdzonego Z. L.1., utrzymał w mocy powyższe orzeczenie.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2018 r., sygn. akt SDI 24/18, Sąd Najwyższy uchylił orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Orzeczeniem z dnia 24 października 2018 r., sygn. akt WO-112/18, Wyższy Sąd Dyscyplinarny, wskazując na konieczność przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego w szeroki zakresie, uchylił orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Orzeczeniem z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. akt D [...], Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] uniewinnił obwinionego radcę prawnego W.S.

Powyższe orzeczenie zaskarżył pełnomocnik pokrzywdzonego i imiennym odwołaniem pokrzywdzony.

Pełnomocnik pokrzywdzonego zarzucił zaskarżonemu rozstrzygnięciu:

1. obrazę prawa procesowego, tj. art. 389 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 74' pkt 1 ustawy o radcach prawnych mającą wpływ na jego treść, polegającą na braku odczytania podczas rozprawy w dniu 29 października 2019 roku wyjaśnień obwinionego radcy prawnego W.S., złożonych podczas rozprawy w dniu 17 marca 2017 r., pomimo istnienia rozbieżności w wyjaśnieniach obwinionego, a także wobec odwoływania się przez niego do niepamięci;

2. obrazę prawa procesowego, tj. art. 391 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych mającą wpływ na jego treść, polegającą na braku odczytania podczas rozprawy w dniu 9 grudnia 2019 roku zeznań świadka Z.L., złożonych podczas przesłuchania w dniu 23 listopada 2015 r. (k.65-67), pomimo istnienia rozbieżności w zeznaniach ego świadka;

3. obrazę prawa procesowego, tj. art. 7, art. 92 oraz art. 410 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, mającą wpływ na jego treść, polegającą na dowolnej, wybiórczej, a także sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania, doświadczeniem życiowym i wskazaniem wiedzy, ocenie materiału dowodowego, skutkującej błędnym ustaleniem stanu faktycznego, co do tego, iż:

a) obwiniony nie miał pełnej informacji o tym, kiedy i w jakich okolicznościach Pokrzywdzony zajął nieruchomość, a tym samym czy wysiedlenie nie ma na celu przywrócenia posiadania bezpośrednio po jego naruszeniu (zajęciu nieruchomości) w ramach tzw. samopomocy,

b) obwiniony bez dokładnej znajomości sprawy został wezwany na miejsce, gdzie dokonywana jest wywózka rzeczy,

c) nie ma dowodów, aby obwiniony w sposób nierzetelny informował Policję o stanie faktycznym lub prawnym, aby uzyskać niekorzystną dla pokrzywdzonego reakcję patrolu Policji, podczas gdy ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego zgodnie z ww. regułami winna skutkować ustaleniem, iż obwiniony:

- dostrzegając liczbę rzeczy, które posiadał na nieruchomości pokrzywdzony, jak również rzekomą rozbudowę przez niego przedmiotowego domu, doskonale zdawał sobie sprawę z tego, iż pokrzywdzony zajmował przedmiotową nieruchomość oraz nie zachodziła sytuacja niezwłocznego, po samowolnym naruszeniu posiadania przywrócenia przez Z.L. własnym działaniem stanu poprzedniego, ze względu na fakt, iż nie sposób mówić o niezwłoczności działania Z.L., skoro od daty zajęcia nieruchomości przez Pokrzywdzonego zdołał on zgromadzić taką liczbę rzeczy, a nadto rzekomo rozbudować budynek,

- udając się na miejsce, w którym miał świadczyć pomoc prawną na rzecz Z.L. uzyskał od F.D. minimalną wiedzę w zakresie tego co jest przedmiotem zlecenia i jakie są okoliczności faktyczne sprawy, bowiem innego rodzaju ustalenie pozostaje w oczywistej sprzeczności z doświadczeniem życiowym i logiką,

- prezentował wobec patrolu Policji wspólnie z B.K. pogląd, iż P.L. jest właścicielem nieruchomości, że jeżeli cokolwiek się tu dzieje to jest to spór cywilny i nie spełnia przesłanek przestępstwa, co jasno wynika z zeznań B.K., uznanych przez Sąd za wiarygodne,

4. obrazę prawa procesowego, tj. art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, mającą wpływ na jego treść, polegającą na błędnym przyjęciu, iż w procesie oceny zebranego materiału dowodowego zaistniały wątpliwości co do tego, czy obwiniony powinien był jednoznacznie i od razu rozpoznać działanie swego mocodawcy jako nielegalną eksmisję a swoją rolę jako stworzenie pozoru jej legalności, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego niewątpliwie wynika, iż obwiniony miał świadomość, iż Z. L. nie dysponuje tytułem wykonawczym upoważniającym go do opróżnienia nieruchomości, zaś brak było podstaw do ujawnienia się ww. wątpliwości, bowiem te mogły zostać usunięte w drodze logicznej i zgodnej z doświadczeniem życiowym oceny dowodów, co zostało wyżej wykazane z pkt 3 zarzutów,

5. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 6 KERP (w brzmieniu z 2014 r.) w zb. z art. 7 ust. 3 w zb. z art. 11 ust. 2 KERP w zb. z art. 25 ust. 3, polegającą na błędnym uznaniu, iż w realiach niniejszej sprawy udział radcy prawnego W.S na zlecenie Z.L. w sprzecznej z prawem czynności wyzucia Z.L.1. z posiadania nieruchomości przy ul. [...] w W. poprzez

zakaz wstępu na nią i opróżnienie jej z ruchomości, będących własnością Z.L.1., pomimo braku orzeczenia o eksmisji, a także wyrażenie wobec funkcjonariuszy Policji poglądu, iż spór pomiędzy Z.L. a Pokrzywdzonym ma charakter cywilny i nie spełnia przesłanek przestępstwa, nie stanowi deliktu dyscyplinarnego, podczas gdy uczestnictwo radcy prawnego w takiej czynności prowadzi do naruszenia godności zawodu i podważenia zaufania do niego, albowiem:

- stanowi wsparcie dla działań pozaprawnych, sprzecznych z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przez samą obecność i powinno być uznane za formę wsparcia psychicznego dla takich działań,
- angażuje radcę prawnego w konflikt, którego podstawę stanowią bezprawne działania klienta, na zlecenie którego działa,
- skutkuje udziałem radcy prawnego w sytuacjach silnie konfliktowych, mogących powodować konieczność użycia przemocy, czy udział w utarczkach i przepychankach słownych.

Ponadto pełnomocnik pokrzywdzonego wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci zawiadomienia KP [...]. z dnia 17.02.2019 r. o wszczęcie dochodzenia w sprawie o czyn z art. 18 § 3 kk w zw. z art. 279 § 1 kk (sygn. KP-[...]), „dotyczącego pomocnictwa przez radcę prawnego do przestępstwa kradzieży z włamaniem oraz wyegzekwowania obowiązku opróżnienia domu mieszkalnego w W. przy ul. [...] w dniu 21.05.2015 r.”, a także o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego do czasu dyscyplinarnego do czasu zakończenia postępowania karnego, będącego obecnie na etapie dochodzenia prowadzonego przez Komisariat Policji [...] pod sygn. akt KP-[...], nadzorowanego przez Prokuraturę Rejonową [...].

Pokrzywdzony zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego i jego błędną wykładnię poprzez:

1. nieuwzględnienie, iż radca prawny uczestniczył we włamaniu z kradzieżą mienia, naruszeniu dóbr osobistych, naruszeniu miru domowego, narażaniu Z.L.1. na utratę życia, a nie tylko uczestniczył w podejmowaniu czynności, co do których radca prawny - nie posiada uprawnień,
2. nieuwzględnienie, iż przeciwko obwinionemu toczy się postępowanie karne z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k.,

3. pominięcie zeznań świadka K. wskazujących, iż radca prawny był czynnym uczestnikiem zdarzeń na posesji [...] w dniu 21.05.2015 r.

4. nieuwzględnienie, iż uczestnictwo obwinionego w zdarzeniu miało charakter pomocnictwa polegającego na ułatwieniu innej osobie popełnienia konkretnego czynu zabronionego poprzez fizyczne i psychiczne wsparcie dla popełniającego przestępstwo.

Postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej [...] z dnia 30 września 2021 r., sygn. akt PR [...] (k. 591), umorzono dochodzenie w sprawie pomocnictwa w dniu 21 maja 2015 r. włamania do domu mieszkalnego przy ul. [...] w W. w związku z podejmowaniem czynności polegających na przymusowym wyegzekwowaniu obowiązku opróżnienia ww. lokalu, czy działano na szkodę Z. L.1., tj. o czyn z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k. wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego. Powyższe rozstrzygnięcie uprawomocniło się w dniu 9 grudnia 2021 r. (notatka, k. 59).

Orzeczeniem z dnia 9 grudnia 2021 r., sygn. akt WO 80/20, Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych;

1. utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie;

2. na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych kosztami postępowania odwoławczego przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym obciążył Krajową Izbę Radców Prawnych w Warszawie.

Kasację od powyższego orzeczenia wniósł pełnomocnik pokrzywdzonego, zaskarżając je w całości na niekorzyść obwinionego. Autor kasacji zarzucił zaskarżonemu rozstrzygnięciu rażąco obrazę przepisów postępowania, tj.:

1) art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 436 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, polegającą na braku rozpatrzenia przez Sąd odwoławczy zarzutów apelacji i utrzymaniu w mocy zaskarżonego orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] o uniewinnieniu obwinionego, ze względu na stwierdzenie zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej w postaci przedawnienia, której wystąpienie, zdaniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, uniemożliwiało zmianę orzeczenia na niekorzyść obwinionego, a poprzez to czyniło kontrolę instancyjną bezprzedmiotową, podczas gdy w świetle art. 439 § 2 k.p.k.

w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych uchylenie orzeczenia na korzyść obwinionego mogło nastąpić jedynie z powodów określonych w art. 439 § 1 pkt 9-11 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, co oznacza, że w przypadku wystąpienia także innych zarzutów apelacyjnych niż określone w tym przepisie, Sąd odwoławczy zobowiązany jest do ich zbadania i w razie ich zasadności do orzeczenia na niekorzyść obwinionego, a to z kolei prowadzi do wniosku, iż Wyższy Sąd Dyscyplinarny rażąco naruszył ww. przepisy, uchylając się od merytorycznej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, a ograniczając się wyłącznie do kwestii zaistnienia ujemnej przesłanki procesowej,

2) art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 w zw. z art. 70 ust. 2 - 3 ustawy o radcach prawnych, polegającą na błędnym przyjęciu, iż w realiach niniejszej sprawy doszło do przedawnienia karalności czynu zarzuconego obwinionemu ze względu na upływ 5 lat od daty czynu, a nie zachodzi tożsamość zachowania objętego wnioskiem o ukaranie a przedmiotem postępowania karnego prowadzonego przez Komisariat Policji [...] o czyn z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k., podczas gdy o tożsamości zachowania objętego wnioskiem o ukaranie a przedmiotem postępowania karnego nie świadczy wyłącznie treść zarzutu w postępowaniu dyscyplinarnym i kwalifikacja prawna postępowania karnego w fazie in rem, ale samo zdarzenie historyczne, które obejmuje zachowanie obwinionego w dniu 21 maja 2015 roku w W. przy ul. [...], przy czym z treści zawiadomienia z 7 lutego 2020 roku, załączonego przez pokrzywdzonego do odwołania, jednoznacznie wynika, iż postępowanie karne obejmowało pomocnictwo radcy prawnego do kradzieży z włamaniem oraz wyegzekwowanie obowiązku opróżnienia domu mieszkalnego, co wskazuje na niewątpliwą tożsamość zachowania obwinionego w obu postępowaniach, a co za tym idzie przedwczesne przyjęcie przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny, iż doszło do przedawnienia zachowania obwinionego, w sytuacji gdy postępowanie karne nie zostało jeszcze prawomocnie zakończone.

Podnosząc tak sformułowane zarzuty autor kasacji wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika pokrzywdzonego Z.L.1. - jako zasadna -doprowadziła do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Przed przystąpieniem do merytorycznej oceny wywiedzionego nadzwyczajnego środka zaskarżenia przypomnienia wymaga, iż zgodnie z treścią art. 62³ ustawy o radcach prawnych skuteczną podstawą kasacyjną w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych jest rażące naruszenie prawa (materialnego bądź procesowego) lub rażąca niewspółmierność kary dyscyplinarnej. Podnoszone w wywiedzionej kasacji uchybienia winny dotyczyć orzeczenia drugoinstancyjnego, a zatem sposobu postępowania sądu ad quem oraz zakresu przeprowadzonej przez powyższy kontroli instancyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lipca 2014 r., sygn. akt III KK 176/14, LEX nr 1483957). W literaturze przedmiotu podkreśla się, że aby obraza prawa miała charakter rażący „musi cechować się nie tyle jaskrawością przekroczenia, niezastosowania lub nieprawidłowego zastosowania prawa (oczywistość naruszenia), co raczej istotnymi, negatywnymi skutkami dla porządku prawnego i wymiaru sprawiedliwości, jakie pociągają za sobą przekroczenie, niezastosowanie lub nieprawidłowe zastosowanie (zinterpretowanie) prawa” (zob. Tomasz Scheffler (red.), *Ustawa o radcach prawnych*. Komentarz, opublikowano: Legalis). Wspomniane uchybienie winno osiągać zatem taki poziom, który rzutuje na prawidłowość rozstrzygnięcia lub przebieg postępowania dyscyplinarnego. Nie każde bowiem formalne naruszenie prawa ma charakter rażący, a tym samym nie każde uchybienie zasadom procedury tożsame jest z koniecznością powtórzenia postępowania, w którym takowe uchybienie wystąpiło (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 marca 2010 r., SDI 1/10, LEX nr 1615615).

Podnoszone przez autora kasacji naruszenie dotyczy jakości kontroli instancyjnej - stanowiącej w swej istocie rezultat nieprawidłowej wykładni przepisu art. 439 § 2 k.p.k. - której standard określają regulacje zawarte w art. 433 k.p.k. oraz 457 k.p.k., mające zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych w oparciu o przepis art. 74¹ ustawy o radcach prawnych (przy czym skarżący wskazywał na obrazę jedynie pierwszego z nich). Obraza przepisu art. 433 § 2 k.p.k.

ma miejsce wówczas, gdy sąd odwoławczy nie rozważy któregośkolwiek zarzutu sformułowanego w środku odwoławczym, jak również w sytuacji, gdy dokona tego w sposób uchybiający wymogom rzetelności. Podkreślenia w tym kontekście wymaga, iż sąd ad quem nie może bowiem odnieść się do podniesionego zarzutu „jedynie ogólnikowym stwierdzeniem, że jest on zasadny lub że jest niesłuszny, lecz powinien wykazać, jakiego rodzaju rozumowanie doprowadziło go do stwierdzenia, iż zarzut oraz podane przez skarżącego na jego poparcie argumenty są trafne lub nietrafne, co uczynić można tylko przez stosowną, merytoryczną argumentację” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2017 r., SDI 2/17, LEX nr 2309621). Prawidłowo przeprowadzona kontrola odwoławcza wymaga zatem rozważenia wszystkich podniesionych zarzutów (zawartych zarówno w petitum środka odwoławczego, jak i jego treści) i przytoczonych na ich poparcie okoliczności oraz sporządzenia uzasadnienia, które wykaże, dlaczego argumentacja skarżącego nie zasługiwała na uwzględnienie bądź podnoszony przez niego zarzut został uznany za trafny. Zaznaczyć w tym miejscu należy, iż wprawdzie uzasadnienie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych, będącego sądem korporacyjnym, „nie musi ściśle odpowiadać temu samemu standardowi, którego spełnienia oczekuje się od sądu odwoławczego w sprawie karnej, to jednak powinno ono zawierać przynajmniej skrótowe odniesienie się do wszystkich zarzutów stawianych zaskarżonemu orzeczeniu” (wyrok Sądu Najwyższego z 8 września 2011 r., SDI 20/11, LEX nr 1619492).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Najwyższy doszedł do przekonania o trafności pierwszego ze sformułowanych w wywiedzionej kasacji zarzutów, tj. dotyczącego naruszenia art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 436 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych.

Wadliwość procedowania sądu drugoinstancyjnego sprowadza się do błędnej wykładni przepisu art. 439 § 2 k.p.k. wyrażającego się w nieprawidłowym uznaniu, iż stwierdzenie zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej w postaci przedawnienia pozwalało sądowi ad quem na odstąpienie od rozpatrzenia zarzutów podniesionych w odwołaniach (które skarżący nieprawidłowo nazywa apelacją) i utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego

Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] o uniewinnieniu obwinionego ze względu na stwierdzenie ujemnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia.

W treści uprzednio powołanego przepisu ustawodawca wyraźnie wskazał, iż uchylenie orzeczenia jedynie z powodów określonych w art. 439 § 1 pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego (odpowiednio: obwinionego). Powyższe ograniczenie odczytywać należy zatem jedynie w zakresie enumeratywnie wskazanych w katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych w postaci zmaterializowania się okoliczności wyłączających postępowanie określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11 (pkt 9), w sytuacji, gdy oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy (pkt 10) bądź gdy sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa (pkt 11). Zawarte w powyższym sformułowanie "jedynie", które oznacza "tylko ten", "wyłączny", powoduje, że nie wolno uchylić zaskarżonego orzeczenia na niekorzyść oskarżonego tylko z powodu zaistnienia wymienionych w art. 439 § 2 bezwzględnych przyczyn odwoławczych. A contrario takie uchylenie jest zatem dopuszczalne z innych przyczyn wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., tj. w pkt 1-8. Zaakcentowania wymaga przy tym, że „wykładnia systemowa a *rubrica* wskazuje, że ograniczenie zawarte w art. 439 § 2 k.p.k. odnosi się tylko do bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k. Przy zbiegu względnych przyczyn odwoławczych z art. 438 k.p.k. wymienionych w apelacji i bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 pkt 9-11 k.p.k. (podniesionych w apelacji jako zarzut alternatywny lub stwierdzonych z urzędu) ograniczenie z § 2 art. 439 k.p.k. nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu apelacji wniesionej na niekorzyść oskarżonego od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie. W takim układzie procesowym apelacja jest bowiem oparta na innych uchybieniach niż wyłącznie wymienione w art. 439 § 2 k.p.k. Sąd odwoławczy powinien wówczas skontrolować zasadność zarzutów z art. 438 k.p.k. albo w wypadku ich niepodniesienia skontrolować wyrok w granicach zaskarżenia” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 września 2021 r., V KK 341/20, OSNK 2021, nr 10, poz. 40). W sytuacji zatem, gdy sąd odwoławczy rozpoznaje odwołanie wniesione na niekorzyść obwinionego przeciwko uniewinniającemu go wyrokowi, to „nie ulega wątpliwości, że określony

w art. 439 § 2 k.p.k. zakaz uchylenia tego wyroku wchodziłby w grę tylko wtedy, gdyby sąd odwoławczy stwierdził nietrafność zarzutów apelacji, do których wszak rozpoznania sąd ten zobligowany jest przepisem art. 433 § 1 i 2 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2018 r., III KZ 67/17, LEX nr 2428759).

Wprawdzie stwierdzone przedawnienie karalności przewinienia dyscyplinarnego, stanowiące zatem uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., podlega uwzględnieniu z urzędu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, jednakże nie należy utożsamiać tego z dokonaniem apriorycznej i generalnej oceny, iż przepis art. 439 § 2 k.p.k. niejako ogólnie uniemożliwia uchylenie przez sąd odwoławczy wyroku uniewinniającego, a zatem niezależnie od merytorycznego rozpoznania odwołania i potrzeby przeprowadzenia analizy zarzutów odwołania wniesionego na niekorzyść. Wyraźnego zaznaczenia wymaga, iż powyższy nie zawiera bowiem zakazu przeprowadzenia merytorycznej kontroli zaskarżonego orzeczenia, a jedynie jego uchylenia na niekorzyść obwinionego. Wprowadzone przez ustawodawcę ograniczenie nie stoi tym samym na przeszkodzie rozpoznaniu odwołania wniesionego na niekorzyść oskarżonego od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie. W zaistniałym w niniejszej sprawie układzie procesowym odwołanie oparto na innych uchybieniach niż wyłącznie wymienione w art. 439 § 2 k.p.k., wobec czego sąd ad quem winien skontrolować zasadność zarzutów z art. 438 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 września 2021 r., I KK 139/20, LEX nr 3258754).

Pomimo stwierdzenia ujemnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia w danym układzie procesowym zachowanie standardów prawidłowej kontroli odwoławczej wymagało zatem rozpoznania przez sąd II instancji podnoszonych w odwołaniach zarzutów. Sąd ad quem niewątpliwie był zobowiązany merytorycznie rozpoznać sygnalizowane przez skarżących uchybienia do czego obligował go przepis art. 433 k.p.k., a dopiero w przypadku stwierdzenia ich bezzasadności, tj. po dokonaniu kontroli naruszeń podnoszonych w wywiedzionych środkach zaskarżenia, uprawniony był, na zasadzie określonej w art. 439 § 2 k.p.k., utrzymać zaskarżone orzeczenie w mocy. Analiza uzasadnienia sporządzonego przez sąd odwoławczy i przedstawionych w jego treści pisemnych motywów rozstrzygnięcia prowadzi

natomiast do wniosku, iż nie rozważono zarzutów odwoławczych podnoszonych przez skarżącego, w konsekwencji czego sąd II instancji uchylił się od merytorycznej kontroli instancyjnej orzeczenia sądu a quo poprzez ograniczenie się wyłącznie do kwestii zaistnienia ujemnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia. Merytoryczna zatem jego zawartość wskazuje, iż kontrola, do której powyższy był zobligowany wobec treści art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., nie odpowiada standardom prawidłowej kontroli odwoławczej, a tym samym prowadzi do uznania, iż na etapie postępowania odwoławczego doszło do rażącej obrazę wskazanych przez skarżącego przepisów proceduralnych.

Sygnalizowane przez autora kasacji uchybienie sądu ad quem doprowadziło tym samym swą doniosłością do uznania istotnej wadliwości kontroli instancyjnej, gdyż ta nie spełnia wskazanych uprzednio wymogów rzetelności, czyniąc powyższą bezprzedmiotową, uzasadniając konieczność wzruszenia zaskarżonego orzeczenia oraz ponowne rozpoznania sprawy przez sąd drugoinstancyjny.

Na uwzględnienie nie zasługiwał natomiast drugi z podnoszonych przez autora kasacji zarzutów. Wskazać należy, iż treść art. 70 ustawy o radcach prawnych stanowi, iż nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, jeżeli od czasu popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata (ust. 1), a w razie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przed upływem uprzednio wspomnianego terminu, karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło pięć lat (ust. 2). Obwiniony radca prawny miał dopuścić się zarzucanego mu czynu w dniu 21 maja 2015 r., a zatem karalność przewinienia dyscyplinarnego ustała z dniem 21 maja 2020 r., tworząc tym samym okoliczność wyłączająca postępowanie określoną w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Wbrew twierdzeniom autora kasacji zastosowania w zaistniałym układzie procesowym nie znajduje przy tym art. 70 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, gdyż zarzucany obwinionemu czyn nie zawiera znamion przestępstwa. Postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej [...] z dnia 30 września 2021 r., sygn. akt PR [...], umarzające dochodzenie w sprawie pomocnictwa w dniu 21 maja 2015 r. włamania wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego, uprawomocniło się bowiem w dniu 9 grudnia 2021 r. Wyraźnego zaakcentowania wymaga przy tym, że zawarte w art. 70 ust. 3 ustawy o radcach prawnych sformułowanie "zawiera znamiona przestępstwa", należy interpretować

jako „zawierający warunek prawomocnego stwierdzenia przestępności czynu” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 lipca 2013 r., SDI 13/13, LEX nr 1375237).

Dokonując zatem ponownej kontroli odwoławczej sąd II instancji winien rozważyć wszystkie podniesione w odwołaniu obwinionego zarzuty w sposób dokładny, wszechstronny i precyzyjny, a w uzasadnieniu przedstawić adekwatną i pełną argumentację. Dopiero powzięty w rezultacie powyższej analizy ewentualny wniosek o powyższych niezasadności uprawni sąd odwoławczy na zasadzie określonej w art. 439 § 2 k.p.k. do utrzymania zaskarżonego orzeczenia w mocy.

Z przytoczonych powodów Sąd Najwyższy za zasadne uznał uchylenie zaskarżonego orzeczenia sądu odwoławczego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie.

Biorąc pod uwagę przedstawioną argumentację Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[M. T.]

[as]